

problem, ki pa je v obeh delih obarvan s hrepenenjem po domovini in domačem kraju.

Obe zgodbi sta namreč izseljenski. Medtem ko *Črni labirinti* pripovedujejo o izseljencu, ki se šele odpravlja, oziroma bojuje za svojo vrnitev v domovino, pa opisuje *Nebo nad domačijo* prve mesece življenja bivših izseljencev in sedanjih povratnikov v domovini. Obe deli sta nastali kot rezultat opazovanja izseljenskega življenja v severni Franciji in južni Holandiji. Na osnovi tamkaj nabranega gradiva, ki se mu je pridružil tudi gradivo iz življenja povratnikov, se je Ingolič lotil motiva, ki se ga naša sodobna literatura še ni dotaknila v tisti meri, kot to motiv izseljencev v resnici tudi zasluži.

Čeprav je Ingoličeva pripoved preprosta in nezahtevna, pa se vendarle ni izgubila v idealizaciji problemov, s katerimi se srečajo izseljenci po vrnitvi v domovino. Zakaj če natanko pregledamo usodo članov Rojnikove družine, ki jih v domovini čakajo smrt, pomanjkanje, proces, krivična aretacija, beg iz obupa in smrt na meji in mnoge druge vsekakor zelo nelirične in neoptimistične nevšečnosti ob srečanju z domačim krajem, potem moramo zapisati, da Ingolič poizkuša biti veren, pa tudi pogumen kronist dogodkov iz življenja izseljencev in povratnikov. Obilje resničnih in prav nič izmišljenih drobnih pripetljajev, s katerimi se srečujemo na straneh obeh Ingoličevih knjig, opozarja na dokumentarno vrednost *Črnih labirintov* in *Neba nad domačijo*. Ta pozitivna posebnost pa bolj ali manj odtehta nekoliko preveč enostaven dialog, ne preveč domiselno psihološko karekterizacijo posameznih oseb in morda malce preveč zavozlano konstrukcijo obeh zgodb, zlasti pa druge. Značilne posebnosti Ingoličevega pripovednega sloga, ki jih poznamo iz njegovih predvojnih in povojnih del, so tudi v *Črnih labirintih* in v *Nebu nad domačijo* ohranile svojo neizpremenjeno stalno podobo. Zelo zahteven bralec bo bržkone večkrat nezadoščen ob branju obeh romanov, medtem ko širokemu občinstvu knjigi prav gotovo ne bosta tuji in nezanimivi in pisateljev čustveni in poštenu odnos do ljudi in njihovih življenjskih tegob, ki ga izpričujeta obe deli, ga bo prav gotovo marsikdaj pritegnil.

Bojan Štih

BESEDA O MLADINSKIH KNJIGAH

Slišal sem že, da se lahko pravzaprav vsakdo, ki premore nekaj kulture in vztrajnosti, uveljavi v mladinski književnosti: nekaj smisla za fabulativne kombinacije in nekaj drznosti v snovanju da je treba in uspeh je tu. Ne gre zanikati, da poznamo nekaj takih »dosežkov« tudi na naših knjižnih policah, le da jih človek odloži, ne da bi prav vedel, kaj je prebral: vse je več ali manj sivo, shematično, šablonsko.

Ali poznamo še mladinsko književnost povsem drugačne narave; ta nas kljub svoji posebni viziji življenja osvoji, premami in nam obogati zavest z novimi življenjskimi spoznanji. Tudi v njej se je razmahnila fantazija na prvi videz skoraj neobzrdano in ustvarila čisto posebne svetove, ki jim z racionalno logiko ne moremo prav do dna, in vendar vlada tu neki višji red: osnovna življenjska gibala so ohranila realna razmerja in neizpodbitne etične zakonitosti uravnavajo dogajanje.

Značilen za ta dela je fluid, ki ga izžareva le resnična, neponarejena intimna govornica; transfiguracija intimnega sveta je nemara bolj zabrisana in manj otipljiva, zato pa prav tako enkratna in svojska. In kolikor več pomembnih in izrazitih spoznanj o življenju in svetu je v njej, toliko bolj bogate in barvite so umetniške podobe.

Vzgleden in kar šolski primer prave umetniške poezije za otroke je Grudnova zbirka *Na Krasu*;¹ žlahtna, izrazita in samosvoja je ta poezija prav zato, ker je izraz resničnega, neponarejenega intimnega ustvarjalčevega sveta. Ni naključje, da je toliko pesmi motivno vezanih na rodno Primorsko; kar pravi »historiat«² bolečih polpreteklih dni bi lahko zasledili. Stvarna je ta bolečina, možato zadržana, kakor prava bolečina skoraj vedno je. Zavoljo doživljajske intenzitete idejna vsebina ni shematično siva in vsiljivo poučna, pa tudi dikcija ni neotipljivo abstraktna; v Grudnovi poeziji bi zaman iskali zaprašenih konvencionalnih tirad o zelenih logeh, pisanih livadah in šumljajočih potočkih.

Kajpak, pesnik se je v izpovedi omejil in le-ta tudi na tako neposredna; na videz gleda pesnik v svet kar z očmi radovednega mladostnika, ki ga življenjski pojavi nenehno presenečajo in zaposlujejo. Tako dobe pesmi neko mikavnost, neko, če smem tako reči, svojevrstno dramatično krivuljo: kar neposredno spremljamo živo dialektiko otroških doživljanj in spoznanj.

Prav zategadelj je element fantastike in groteske značilen za Grudnovo otroško pesem; meje med izkustveno verjetnostjo in irealnostjo zginjajo, pa vendar ni zaslediti muhastih samovoljnosti: svet le uravnavajo neke trdne in neizpodbitne npravstvene zakonitosti.

Tone Pavček je v knjigi *Juri-Muri* v Afriki² spet potrdil svoj izraziti čut za otroški predstavní svet: kakor da bi z neizkušenimi očmi otroka opazoval življenjske pojave in da bi mu v barvitim spektru fantazije odpadle vse meje, ki jih določa naše izkustvo, ostanejo le izostrene moralne zakonitosti, zakaj instinkt za dobro in lepo je v Pavčkovi poeziji zelo tenak in otroci sploh ne bodo opazili »vzgojne«³ note, saj jo izzveneva sama idejna vsebina. Le škoda, da Pavček pogostoma skoraj ne ceni svojega dragocenega talenta: z nekaj samokritične cenzure bi nekatere na hitro nabrane rime mimogrede odpadle.

Seliškar je s knjigo *Velika gala predstava*³ spet dokazal svoj nenavadno sproščeni fantazijski dar; fabulativne kombinacije mu kar vro izpod peresa in niti za trenutek ni pri njem občutiti zadrege, kako bo zapletel in razpletel storijo. Polno mikavnih, razgibanih dogodkov je, ki tvorijo trdno sklenjeno fabulativno celoto. Le idejne osnove povesti so nekoliko sentimentalne: pisateljeva vera v dobre uboge ljudi je skoraj rahlo apriorna in dejanje se giblje na nevarnem robu ganljivosti; želeti bi bilo bolj stvarnega, bolj kritičnega odnosa do življenja. Nedvomno pa je to knjiga, po kateri bodo otroci zavoljo avtorjeve sproščene fantazije in prekipevajočega čustva radi posegali.

V fantastični preobleki nas je Leopold Suhodolčan v *Sejmu na zelenem oblaku*⁴ opozoril na nekatere bistvene življenjske momente. To kajpak ne s pri-

¹ Igo Gruden, *Na Krasu*. Mladinska založba, Ljubljana 1959.

² Tone Pavček, *Juri-Muri* v Afriki. Mladinska knjiga, Ljubljana 1958.

³ Tone Seliškar, *Velika gala predstava*. Redna izdaja Prešernove družbe za leto 1959.

⁴ Leopold Suhodolčan, *Sejem na zelenem oblaku*. Založba Obzorja, Maribor 1958.

vzdignjenim prstom, ampak bolj mimogrede, sama dejstva govore neprisiljeno o nekaterih človeških resnicah. Avtor je v parabolah iz živalskega sveta razodel bogat obseg življenjskih spoznanj in nenavadno izostren čut za vse tisto, kar je v življenju moralno čisto in lepo. Barvite, tenko brušene so te zgodbe, pripovedovane v sproščenem, kramljajočem slogu; prav to je njih mikavnost in vrednota: živa dramatična linija, ki nas premami, da verujemo, kakor da bi sami sodelovali pri njih.

Motiv zgodbice Janeza Vipotnika z naslovom *Hruška*⁵ je svež in domiseln, toge herojske drže partizanov je zamenjal živ človek. V tem in v prikupni šegavosti je odlika te zgodbe, ki ji je nemara za osnovo resničen dogodek, le prijetno preoblikovan in transfiguriran.

Venceslav Winkler in Branka Jurca v zgodbicah *Samo naša*⁶ in *Poredni zajček*⁷ spretno zakrivata vzgojno poanto; zgodbe same, pisane sveže in poetično, izžarevajo poučno noto.

Manka Golarja zbirka pesmi *Gode čriček*⁸ ne raste toliko iz neposrednih doživetij; uporablja uglajene, znane motive iz prazničnega snovanja narave, zato je pogostoma značilna za njegovo poezijo neka brezosebnost.

Šmitovi nepretenciozni zapisi *Kdo živi v tej hišici*⁹ so brez pravega fantazijskega vzgona in za nas odrasle malce preskromni; življenjski pojavi so opazovani stvarno, toda najmlajšim bodo tudi ti, najbolj neznatni podatki vzburljivi in nedvomno se bosta ob stiku z novimi predmeti zaposlovala njihovo zanimanje in fantazija.

Marjan Brezovar

⁵ Janez Vipotnik, *Hruška*. Mladinska knjiga, Ljubljana 1958.

⁶ Venceslav Winkler, *Samo naša*. Mladinska knjiga, Ljubljana 1958.

⁷ Branka Jurca, *Poredni zajček*. Mladinska knjiga, Ljubljana 1958.

⁸ Manko Golar, *Gode čriček*. Mladinska knjiga, Ljubljana 1958.

⁹ Jože Šmit, *Kdo živi v tej hišici?* Mladinska knjiga, Ljubljana 1959.